

JIGAL KRANT

De kosjere hamvraag **Verborgen dieren**

In veel etenswaren zitten stiekem dierlijke ingrediënten. Foodwatch, een organisatie die zichzelf 'voedselwaakhond' noemt, luidde daarover de noodklok en *De Volkskrant* bracht het als groot nieuws. Volgens Foodwatch worden we misleid omdat dierlijke bestanddelen vaak niet vermeld worden op de verpakking. Een woordvoerster noemde het een kwalijke zaak: „want zo wordt vegetariërs en islamitische en Joodse gemeenschappen de keuze ontnomen om hun overtuiging echt na te leven.” Daarmee rekende de mevrouw van Foodwatch buiten het opperrabbinat voor Nederland, de eigen voedselwaakhond van de Joodse gemeenschap. In de jaarlijkse *kasjroetlijst* geeft het rabbinaat aan welke producten kosjer zijn en daarbij wordt heus verder gekeken dan de officiële ingrediëntendeclaratie. Vraag is of het rabbinaat iets over het hoofd heeft gezien. Staan er in de kasjroetlijst misschien tóch 'producten met verborgen dieren'?

Foodwatch heeft geen hoge pet op van de gemiddelde consument: „De meeste denken dat kaas vegetarisch is, maar dit is vaak niet zo,” aldus de zegsvrouw. Inderdaad worden kaasgerechten in de horeca vaak ten onrechte als vegetarisch gepresenteerd, maar de doorsneeconsument van boven de kleuterleeftijd weet echt wel dat kaas is gestremd. En dat stremsel doorgaans een dierlijke oorsprong heeft. Een probleem wellicht voor strikte vegetariërs, maar niet voor orthodoxe Joden. Stremsel heeft volgens rabbijnen al zijn dierlijke eigenschappen verloren en is kosjer, zelfs in melkproducten. Ja, óók varkensstremsel is geen probleem.

Ongeveer hetzelfde geldt voor schellak. Veel producten danken hun mooie glans aan een coating, gemaakt van een afscheiding van schildluizen. Dat geldt bijvoorbeeld voor chocoladepinda's van Albert Heijn en ijsjes van Magnum. Beide ontbreken in de kasjroetlijst, maar schellak laat ook fruit vaak mooi glimmen. Dat zal zelfs voor veel orthodox-Joodse consumenten als een verrassing komen. Een echte onthulling is het trouwens niet, het televisieprogramma *Keuringsdienst van Waarde* liet jaren geleden al zien hoe citroenen met schellak worden ingewreven. In die uitzending bleken biologische citroenen de dans te ontspringen. Het lijkt mij een uitstekend idee om voortaan alleen nog maar biologisch geteeld fruit te eten, maar van het rabbinaat hoeft dat niet. Lang voor Foodwatch en *Keuringsdienst* waren rabbijnen al op de hoogte van het gebruik van schellak in de voedingsindustrie. Een probleem, zou je denken, want in principe is alles wat voortkomt uit niet-kosjere dieren automatisch óók verboden en schildluizen, die schellak produceren om hun larven te beschermen, zijn zeker niet-kosjer. Maar de rabbijnen dichten schellak dezelfde uitzonderingspositie toe als honing. Omdat de lak bovendien smaakloos is en niet beschouwd kan worden als voedsel, geven zelfs de vroomste rabbinaten er hun goedkeuring aan.

Dan hebben we nog de rode kleurstof karmijnzuur, gemaakt van geplette schildluizen zélf en dus zeker niet kosjer. Te vinden in Liga Aardbei, Boer'n Yoghurt Aardbei, roze koeken en M&M's, stuk voor stuk absent in de kasjroetlijst. Bevatte de lijst producten van Foodwatch dan helemaal geen nieuws voor het rabbinaat? Blijkbaar wel, want daags na het artikel in *de Volkskrant* werd bekendgemaakt dat enkele vruchtensappen van CoolBest, bepaalde pepermuntjes van Mentos en alle smaken Bugles met onmiddellijke ingang niet meer kosjer zijn. Een motivering ontbrak, maar dankzij Foodwatch weten we waarom: de vruchtensappen bevatten visgelatine, de pepermuntjes varkensgelatine en de chips worden op smaak gebracht met E-631, een hulpstof die wordt verkregen uit vleesextracten of sardientjes. Dierlijke E-nummers worden gewoon vermeld op de verpakking en zijn voor de geïnformeerde consument dus helemaal niet verborgen. De kasjroetlijst somt alle verboden E-nummers op. Maar opvallend genoeg staat E-631 daar niet bij.

Het lijkt mij een uitstekend idee om voortaan alleen nog maar biologisch geteeld fruit te eten, maar van het rabbinaat hoeft dat niet

Tamarah Benima

Amok

Israëls regering luistert al jaren niet. Niet naar Israëli's die tot compromis bereid zijn, niet naar Joden in de diaspora

Maandagochtend. De week begint. 'Israël annexeert 400 hectare grond op de Westelijke Jordaanoever', kop op de website van *de Telegraaf*. „Wel, G...” Ook ik mag niet vloeken, maar *'besser gesund geschreit als krank geweest'*, luidt een Duitse uitdrukking. En hoe moet je anders reageren op dit besluit? Welke hersendode ministers en beleidsmakers hebben dit bedacht? Welke hersendode pr-adviseurs hebben het laten doorgaan? Is er weleens een pr-adviseur die in de ministeriële burelen amok maakt en zegt: 'Houd hiermee op, hier kunnen we niet tegenop werken'?

Ik krijg de neiging de Israëli'sche ambassadeur te bellen en hem de huid vol te schelden. Als plaatsvervanger én vertegenwoordiger van een regering die mij tot wanhoop drijft. En met mij vele anderen. Moet dit echt? Kunnen jullie niets anders bedenken? Is het jullie ontgaan dat het merendeel van de Joden die Israël steunen als het oorlog voert en als het geen oorlog voert, niets van de nederzettingen moet hebben? Maar ik bel hem niet. Israëls regering luistert al jaren niet. Niet naar Israëli's die tot compromis bereid zijn, niet naar Joden in de diaspora. En wat moet ik met het argument, dat de Israëli'sche ambassadeur mij namens zijn regering zal proberen te slijten: dat het een 'straf' is voor de moord op de drie jongens? Ga toch fietsen. Het is een opzichtig excuus voor landjepik. Anders kan ik het niet noemen.

De desastreus verlopen Israëli'sch-Gazaanse oorlog is net voorbij. De oorlog in de media is zo mogelijk nog desastreuzer verlopen, want door Israël totaal verloren. Als Islamitische Staat niet zo gruwelijk om zich heen zou moorden en niet zo'n gevaar zou zijn, zou Israëls nederlaag in het publieke domein nog groter zijn. Nu begint het Westen zijn naïviteit over moslimse 'vrijheidsstrijders' iets te verliezen. Daar heeft ook Hamas last van. Want daarzonder zou Hamas onverkort gesteund blijven door de oude, meestal linkse vrienden en bijna alle Europese politici; die beginnen nu hun positie enigszins te herwaarderen. Maar voor hoelang? En wat doet Israël? Het had ervoor kunnen kiezen om niks te doen. Maar nee: confiscatie van land en olijfgaarden van Palestijnen en plannen maken voor nieuwe nederzettingen. Dat is geen vredesbeleid. Dat is bezetting. Als ik het al haat, hoe moeten de Palestijnen er dan over denken?